

Umowy elektroniczne w prawie prywatnym międzynarodowym

Jacek Gołaczyński

Oficyna
a Wolters Kluwer business

Umowy elektroniczne

**w prawie prywatnym
międzynarodowym**

Jacek Gołaczyński

Prawo jest na naszej stronie!

www.profinfo.pl
www.wolterskluwer.pl

- codzienna aktualizacja
- pełna oferta
- zapowiedzi wydawnicze
- rabat na zamówienia zbiorcze
do negocjacji
- uproszczony sposób zakupu e-mailem:
zamowienia.internet@wolterskluwer.pl

Umowy elektroniczne

w prawie prywatnym międzynarodowym

Jacek Gołaczyński

Oficyna

a Wolters Kluwer business

monografie

Redakcja:
Liliana Zawadzka

Wydawca:
Marcin Skrabka

Skład i łamanie:
MakPrint

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2007

ISBN 978-83-7526-375-6

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Wydawnictw Książkowych i Czasopism Prawniczych
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. (022) 535 80 00

Redakcja Książek
31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. (012) 630 46 00
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa: www.profinfo.pl

Druk i oprawa:
Drukarnia Diecezjalna w Sandomierzu
ul. Żeromskiego 4, 27-600 Sandomierz

Spis treści

Wykaz skrótów	9
---------------------	---

Rozdział I

Geneza Internetu	11
1. Historia Internetu	11
2. Historia polskiego Internetu	17
3. Podsumowanie	19

Rozdział II

W poszukiwaniu autonomicznego prawa Internetu	22
1. Ponadnarodowe systemy prawne. <i>Lex mercatoria</i> i jego prekursorzy.	26
2. Prawo publiczne międzynarodowe	28
3. Prawo europejskie	29
4. Internet <i>lex mercatoria</i>	32
5. Potencjalne źródła autonomicznego prawa Internetu	33
5.1. Zwyczaj	33
5.2. Orzecznictwo międzynarodowe	39
5.3. Prawo modelowe	43
5.4. Modelowe umowy i kodeksy postępowania	43
5.5. Netykieta. Kodeks etyczny czy prawo Internetu?	45

5.6. Konwencje	48
5.7. Internet <i>lex mercatoria</i> jako prawo właściwe?	50
5.8. Koncepcje nakierowania i odczuwalności przekazów internetowych	51
6. Podsumowanie	52

Rozdział III

Handel elektroniczny w Polsce	54
1. Uwagi wprowadzające	54
2. Istniejące rozwiązania ustawodawcze	55
3. Aspekty ekonomiczne handlu elektronicznego	58
4. Zagrożenia związane z handlem elektronicznym	61

Rozdział IV

Umowy elektroniczne	63
1. Pojęcie „umowa elektroniczna”	63
1.1. Uwagi ogólne	63
1.2. Definicje pojęcia „umowa elektroniczna”	66
1.3. Typy umów elektronicznych	71
2. Zawarcie umowy elektronicznej	75
2.1. Uwagi ogólne	75
2.2. Propozycja zawarcia umowy w Internecie – oferta czy zaproszenie do składania ofert?	86

Rozdział V

Wybór prawa właściwego dla zobowiązań z umów elektronicznych	90
1. Uwagi wprowadzające	90

2. Znaczenie przepisów bezwzględnie obowiązujących państwa wykazującego najściślejszy związek z zobowiązaniem umownym – art. 3 ust. 3 konwencji rzymskiej	96
3. Elementy istotne dla sytuacji w czasie wyboru prawa – art. 3 ust. 3 konwencji rzymskiej.....	96
A. Miejsce zawarcia umowy internetowej	98
B. Miejsce wysłania oraz otrzymania informacji w związku z umową sprzedaży rzeczy ruchomych i produktów cyfrowych	99
C. Miejsce spełnienia świadczenia.....	100
4. Istnienie i ważność zgody strony co do wyboru prawa właściwego – art. 3 ust. 4 konwencji rzymskiej	101
5. Autonomia woli stron w prawie prywatnym międzynarodowym ..	102
5.1. Wybór prawa jako łącznik normy kolizyjnej.....	102
5.2. Zmiana statutu zobowiązaniowego w drodze wyboru prawa..	106
5.3. Dopuszczalność i ważność wyboru w prawie polskim.....	106
6. Wybór prawa według konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych.....	108
7. Wybór prawa dla zobowiązań z umów elektronicznych	111
8. Wybór prawa dla zobowiązań z umów konsumenckich	112
9. Implementacja dyrektyw do prawa polskiego	118
10. Przepisy wymuszające swoją właściwość w umowach konsumenckich	123

Rozdział VI

Prawo właściwe dla umów elektronicznych w braku wyboru prawa	125
1. Zasada państwa pochodzenia.....	125
2. Uwagi ogólne.....	129
3. Polskie prawo prywatne międzynarodowe.....	132
A. Umowy konsumenckie	132

B. Umowy profesjonalne	135
C. Umowy elektroniczne.....	135
4. Prawo właściwe dla zobowiązań z umów elektronicznych według konwencji rzymskiej.....	139
4.1. Brak wyboru prawa w umowach zawieranych pomiędzy przedsiębiorcami – art. 4 konwencji rzymskiej.....	140
4.2. <i>Dépeçage</i> – art. 4 ust. 1	141
4.3. Związek między świadczeniem charakterystycznym a miejscem zwyczajnego pobytu lub siedziby – art. 4 ust. 2.....	142
4.4. Pojęcie „usługodawcy” – art. 2 (c) dyrektywy o handlu elektronicznym	144
4.5. Serwer jako miejsce siedziby	145
4.6. Klauzula wyłączenia – art. 4 ust. 5	146
4.7. Znaczenie art. 3 ust. (1) oraz art. 4 ust. (1), (2) i (5) dla zobowiązań umownych zawieranych za pomocą środków komunikacji elektronicznej	147

Rozdział VII

Konwencja ONZ o zastosowaniu elektronicznej komunikacji w zawieraniu umów międzynarodowych	149
1. Uwagi ogólne.....	149
2. Uregulowania konwencji.....	151
Literatura	160

Wykaz skrótów

ADR – Alternative Dispute Resolution
AJAX – Asynchronous JavaScript and XML
ARPA – Advanced Research Projekt Agency
ASP – Active Server Page
CD-ROM – Compact Disc – Read Only Memory
CISG – Convention on Contracts for the International Sale of Goods
CSNET – Computer Science NETwork
DARPA – Defense Advanced Research Projects Agency
DSA – Digital Signature Algorithm
DVD – Digital Versatile Disco
Dz. U. – Dziennik Ustaw
Dz. Urz. – Dziennik Urzędowy
EARN – European Academic and Research Networks
EDI – Electronic Data Interchange
ETS – Europejski Trybunał Sprawiedliwości (Court of Justice of the European Communities)
EURid – European Registry of Internet Domain Names
EWG – Europejska Wspólnota Gospodarcza (European Economic Community)
GNU GPL – General Public License
HTML – HyperText Markup Language
HTTP – Hypertext Transfer Protocol
IETF – Internet Engineering Task Force
INCOTERMS – International Commercial Terms
ISP – Internet Service Provider
k.c. – kodeks cywilny
KPP – Kwartalnik Prawa Prywatnego
NBP – Narodowy Bank Polski
NSFNET – National Science Foundation NET

NWG – Network Working Group
MMS – Multimedia Messaging Service
MP – Monitor Prawniczy
MTS – Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości (International Court of Justice)
ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych (United Nations)
PDA – Personal Digital Assistants
PHP – Personal Home Page
PIN – Personal Identification Number
PiP – Państwo i Prawo
PNUŚl – Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego
PPH – Przegląd Prawa Handlowego
PPHZ – Problemy Prawne Handlu Zagranicznego
p.p.m. – ustawa z dnia 12 listopada 1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. Nr 46, poz. 290 z późn. zm.)
PSM – Przegląd Stosunków Międzynarodowych
RARE – Réseaux Associés pour la Recherche Européenne
RFC – Request for Comments
RUN – Responsible Use of the Network
SMS – Short Message Service
TERENA – Trans-European Research and Education Networking Association
TP S.A. – Telekomunikacja Polska S.A.
TWE – traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Treaty Establishing the European Community)
UE – Unia Europejska (European Union)
UCLA – University of California, Los Angeles
UNCITRAL – United Nations Commission on International Trade Law
UNIDROIT – International Institute for the Unification of Private Law
UNI EDIFACT – Unique Electronic Data Interchange for Administration, Commerce and Transport
VRML – Virtual Reality Modelling Language
WAIS – Wide Area Information Servers
WAP – Wireless Application Protocol
WE – Wspólnota Europejska (European Community)
WIPO – World Intellectual Property Organization
WWW – World Wide Web
XMS – eXtended Memory Specification
ZNUJ – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

Rozdział I

Geneza Internetu

1. Historia Internetu

Podobnie jak w przypadku innych zaawansowanych technicznie wynalazków pierwsze sieci komputerowe powstały dla potrzeb wojska i, jak to zwykle bywało w drugiej połowie XX w., pojawiły się w USA. Głównym celem utworzenia Internetu było opracowanie metody wymiany informacji naukowych i wywiadowczych odpornej na atak nuklearny.

W odpowiedzi na wystrzelenie pierwszego sputnika przez Związek Radziecki (1957 r.) Departament Obrony Stanów Zjednoczonych utworzył organizację o nazwie ARPA, która miała unowocześnić armię amerykańską. Dwanaście lat później owa organizacja opracowała projekt pod nazwą ARPANET – plan utworzenia wojskowej sieci badawczej, pierwszej na świecie zdecentralizowanej sieci komputerowej.

Na początku lat 60. w RAND Corporation, innej amerykańskiej instytucji zajmującej się problemami bezpieczeństwa narodowego, zaczęto rozważać problemy związane z funkcjonowaniem władz i dowództwa armii USA w przypadku wojny nuklearnej. W 1962 r. RAND opublikowała raport Paula Barana, naukowca zatrudnionego w siłach powietrznych USA, zatytułowany *On Distributed Communications Networks*, w którym przedyskutowany został sposób ochrony wojskowego systemu komunikacyjnego w razie zmasowanego ataku. Została w nim naszkicowana idea systemu komunikacyjnego, który byłby w stanie funkcjonować nawet mimo zniszczenia dużej części węzłów i łączy. System taki miałby być pozbawiony centralnego punktu kontroli i dowodzenia, a liczba połączeń pomiędzy węzłami byłaby na tyle duża, że nawet po zniszczeniu niektórych z nich sieć nadal funkcjonowałaby dzięki pozostałym połączeniom, na które automatycznie byłby kierowany ruch. Jedną z propozycji autora zakładała podjęcie prac nad stworzeniem narodowego systemu, analogicznego do

istniejącej sieci łączy telefonicznych, umożliwiającego transport danych komputerowych pomiędzy dużymi grupami użytkowników¹.

Projektowana sieć miała składać się z dużej liczby komputerów przesyłających pomiędzy sobą dane w tzw. pakietach, czyli niewielkich porcjach, połączenia miały być wyznaczone w sposób dynamiczny, tzn. maszyny A i B powinny umieć nawiązać kontakt dzięki różnym stacjom pośrednim. Należy pamiętać, że w tamtych czasach nie było komputerów osobistych, a całą infrastrukturę informatyczną tworzyły komputery centralne oraz podłączone do nich terminale. Maszyny te zajmowały dużo miejsca, wymagały też stałego nadzoru i klimatyzowanych pomieszczeń. Były wrażliwe na uszkodzenia, co powodowało, że uszkodzenie układu centralnego równało się zniszczeniu całego systemu. Z tego powodu wizja niezależnych inteligentnych komputerów wymieniających dane przez sieć była pomysłem budzącym wielkie zainteresowanie – zamach bombowy na zdecentralizowaną sieć komputerową mógł w najgorszym wypadku wyeliminować tylko kilka węzłów, pozostawiając resztę nietkniętą i zdolną do dalszej obsługi nieuszkodzonych połączeń². Założenia techniczne wtedy przyjęte warunkują funkcjonowanie sieci do dnia dzisiejszego. W rezultacie już w drugiej połowie lat 60. armia amerykańska uruchomiła pierwsze połączenie sieciowe noszące nazwę ARPANET. Po pewnym czasie z jej możliwości zaczęli korzystać również użytkownicy cywilni.

29 września 1969 r. przeprowadzono pierwszą próbę zdalnego połączenia pomiędzy komputerami w Los Angeles i Stanford. Trwało ono tylko przez „dwie litery”: „l” oraz „o” (początek słowa login), gdy przy przesyłaniu litery „g” jeden z komputerów się zawiesił³.

W październiku 1972 r., w ramach odbywającej się w Waszyngtonie międzynarodowej konferencji na temat łączności komputerowej, miała miejsce pierwsza publiczna prezentacja działania ARPANET. Okazała się ogromnym sukcesem: obecni na konferencji naukowcy zainteresowali się siecią i możliwością współpracy przy jej rozwijaniu. W ARPANET były już 23 serwery oraz 15 węzłów, na które składały się instytucje akademickie i rządowe, a węzeł na Hawajach został podłączony przez łącze satelitarne. Nazwa agencji ARPA została zmieniona na DARPA. Jeszcze w trakcie konferencji zdecydowano o utworzeniu Międzynarodowej Grupy Roboczej do spraw Sieci (ang. *International Network Working Group*). Tym samym do

---

¹ M. Kuchciak, *Geneza i rozwój Internetu*, <http://www.ccs.pl/~mkc/internet/genrozv.html>.

² P. Buckley, C. Duncan, *The Rough Guide to the Internet*, Rough Guides, London 2006, s. 370.

³ <http://komunikacja.bochnia.com.pl/artykul.php?grupa=2&tekst=5>

prac nad siecią włączono także naukowców spoza USA, a w roku następnym do ARPANET przyłączono, specjalnymi łączami satelitarnymi, dwa pierwsze węzły zagraniczne: jeden w Wielkiej Brytanii, a drugi w Norwegii. ARPANET stał się siecią międzynarodową. W tym samym roku ARPA zdecydowała się odtajnić protokół TCP/IP i zezwoliła na przyłączanie do ARPANET lokalnych sieci akademickich. Pierwszą była sieć na kampusie UCLA⁴. W latach 70. i 80. pojawiło się kilka innych sieci, takich jak NSF-NET (Sieć Krajowej Fundacji Naukowej), łączących Internet z agencjami badawczymi i uniwersytetami.

W następnych latach eksperymentalna sieć rozrastała się na kolejne uczelnie, a rozrost ten był hojnie wspierany finansowo przez ARPA. W ramach tej sieci utworzono NWG liczącą ok. 100 osób, która zaczęła, korzystając już z sieci, wymieniać się informacjami i wynikami swoich eksperymentów za pomocą dokumentów zwanych RFC. Można powiedzieć, że była to zapowiedź późniejszej IETF. Badania te (i rozwój sieci) były częściowo tajne, gdyż równoległe z pracami naukowców w cywilu pracowano nad zaimplementowaniem wyników tych prac do celów wojskowych.

W latach 1972–1979 kolejne uczelnie USA przyłączały się do projektu ARPANET, a jednocześnie ARPA śledziła wszystkie nowinki techniczne wymyślane na uczelniach i część z nich przekazywała na rzecz tajnych projektów wojskowych. Wielu akademickich użytkowników ARPANET zaczęło nazywać tę sieć Internetem ze względu na to, że łączyła wiele różnych sieci lokalnych⁵.

W roku 1973 stworzone zostały połączenia międzynarodowe do Wielkiej Brytanii i Norwegii. Rok później Ray Tomlinson opracował program do przesyłania elektronicznych wiadomości po sieci (e-mail). W roku 1979 powstały grupy dyskusyjne Usenet – drugi z filarów dzisiejszego Internetu⁶.

W 1980 r., po kilku efektownych włamaniach crackerów do serwerów ARPANET, ARPA zdecydowała się oddzielić wojskową część od części akademickiej. Część wojskowa nadal miała nazwę ARPANET, część cywilna zaś została już oficjalnie nazwana Internetem i od tej pory zaczęła się rozwijać samodzielnie. O obecnie istniejącym wojskowym ARPANET (o nazwie MILNET) niewiele oficjalnie wiadomo⁷.

W 1982 r. ARPA wprowadziła jako standard dla swej sieci protokół

⁴ <http://abc.internetu.webpark.pl/historia.html#>

⁵ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Arpanet>

⁶ B. Jazdzewska, <http://www.oeizk.edu.pl/informa/jazdzewska/#historia>.

⁷ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Arpanet>

TCP/IP. W tym samym roku powstała w Europie sieć EUNET, pozwalająca korzystać z usług poczty elektronicznej i Usenet. W 1983 r. stworzona została brama (ang. *gateway*) pomiędzy ARPANET a CSNET; fakt ten uważa się za początek istnienia Internetu, jaki dzisiaj znamy⁸.

Poza Internetem powstały wówczas jeszcze inne sieci. Do najbardziej znanych bez wątpienia zaliczymy: BITNET, CompuServe, America Online. Europa też zapisała własną ważną kartę w rozwoju światowych sieci komputerowych, powołując do życia, na początku lat 80., sieć EARN. Powstała ona w 1984 r. z inicjatywy francuskich ośrodków akademickich i firmy IBM. Polska odnoga sieci (PLEARN) przyłączona została do EARN 17 lipca 1990 r.⁹

Według danych szacunkowych w 1988 r. do Internetu było podłączonych od 60 000 do 100 000 komputerów.

W 1990 r. ARPANET skończył swoją działalność. Rok później pojawiły się systemy WAIS i Gopher, rozszerzając liczbę usług internetowych. W 1992 r. rozpoczęła działanie World Wide Web stworzona przez Tima Bernersa-Lee. Liczba dołączonych komputerów przekroczyła milion. Podłączone zostały kolejne kraje, w tym również Polska – w 1991 r. W tym samym roku NSFNET zniósł zakaz używania Internetu do celów komercyjnych.

W 1993 r. pojawiła się przeglądarka Mosaic, służąca do odczytywania stron World Wide Web; łatwość obsługi tego programu i jego następców przyspieszyła rozwój World Wide Web, zarówno od strony liczby użytkowników, jak i gromadzonych w tej formie informacji¹⁰.

W sieci oprócz tekstu przesyłany jest obraz, dźwięk, filmy, muzyka, internetowe radio „na żywo”, rozmowy telefoniczne (co powoduje nawet żądania korporacji telekomunikacyjnych USA, aby Kongres zahamował rozwój tej technologii), można przeczytać gazetę, zamówić pizzę, przeprowadzić videokonferencję. W 1994 r. ruch w sieci NSFNET przekroczył 10 trylionów bajtów/miesiąc.

W 1995 r. NSFNET przekształcił się w sieć badawczą; cały ruch w sieci szkieletowej był przekazywany pomiędzy regionalnymi dostawcami sieci. W tym samym roku do sieci dołączyły amerykańskie sieci typu dial-up. W 1996 r. do sieci dołączyły kolejne instytucje, rozwijały się WWW: system przeszukiwarek sieci (Lycos, Yahoo), opracowana przez Sun idea języka niezależnego od platformy sprzętowej Java, pojawił się język modelowania przestrzennego VRML. Trwał wyścig pomiędzy najpopularniejszymi

---

⁸ <http://www.oeiizk.edu.pl/informa/jazdzewska/#historia>.

⁹ http://ws-webstyle.com/cms.php/en/netopedia/sieci_komputerowe/earn_european_academic_and_research_network

¹⁰ B. Jażdżewska, *ibidem*.

graficznymi przeglądarkami WWW: Microsoft Internet Explorer i Netscape Navigator¹¹. Kolejne lata przyniosły wzrost liczby alternatywnych przeglądarek i powolny upadek Netscape'a.

W 1997 r. było już 19,5 miliona serwerów, milion stron WWW oraz ponad 71 tysięcy grup dyskusyjnych; szacuje się, że rok później liczba stron internetowych wynosiła około 300 milionów. Powstała technologia portali internetowych.

W 1999 r. First Internet Bank of Indiana (www.firstib.com) oferował całodobową pełną obsługę przez Internet – był to pierwszy bank dostępny tylko przez Internet. Bank ten działa do dnia dzisiejszego.

W 2000 r. powstała technologia WAP, która umożliwia korzystanie z Internetu za pomocą telefonów komórkowych. Główną zaletą WAP jest to, że abonent nie potrzebuje w trakcie dostępu do sieci innego sprzętu niż telefon komórkowy lub PDA.

14 marca 2000 r. w firmie Nullsoft należącej do AOL (America On-Line) powstaje Gnutella w pełni zdecentralizowany protokół sieci P2P (ang. peer-to-peer) działający bez centralnego serwera, w związku z czym jest niemożliwy do zablokowania na drodze prawnej¹². W tym samym okresie, w sprawie Napster było prowadzone śledztwo dotyczące faktu, że sieć udostępnia nielegalne materiały. Gdy okazało się, że Gnutella potrafi robić to samo co Napster, AOL zmusiło Nullsoft do usunięcia linków do Gnutelli z ich strony WWW¹³. Podczas tych kilkunastu godzin, gdy program był obecny na stronie Nullsoftu, zdążyła go pobrać ogromna liczba ludzi, którzy następnie udostępnili go innym chętnym.

16 listopada 2000 r. ICANN (ang. The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers – Internetowa Korporacja ds. Nadawania Nazw i Numerów) zatwierdza do wprowadzenia w Internecie siedem nowych domen najwyższego poziomu: .aero, .biz, .coop, .info, .museum, .name i .pro.

15 stycznia 2001 r. powstała Światowa Wikipedia utworzona jako projekt pomocniczy i pisana przez ekspertów nieistniejącej już Nupedii – darmowej encyklopedii internetowej, w której artykuły mogły być pisane przez każdego, ale musiały być sprawdzane i recenzowane przez ekspertów. Nupedia została założona 9 marca 2000 r. przez firmę Bomis.

¹¹ <http://www.wsp.krakow.pl/kbin/bss/hinter/strona4.html>

¹² W odróżnieniu od Napster, gdzie cała sieć zależała od centralnego serwera, Gnutelli nie da się wyłączyć poprzez wyłączenie któregoś z pojedynczych węzłów. Dopóki będzie przynajmniej 2 użytkowników, sieć Gnutella istnieje nadal.

¹³ <http://p2p.info.pl/mod-subjects-viewpage-pageid-56.phtml>